

**POLSKIE KONCEPCJE
WYCHOWANIA
SEKSUALNEGO
W LATACH 1900-1939**

Marek Babik

**WYŻSZA SZKOŁA FILOZOFICZNO-PEDAGOGICZNA „IGNATIANUM”
WYDAWNICTWO WAM**

Spis treści

Wprowadzenie	11
1. Metodologia badań	13
1.1. Dookreślenie pojęć	13
1.2. Stan badań nad polskimi koncepcjami wychowania seksualnego w latach 1900-1939	19
1.3. Cel i zakres planowanych badań	26
2. Idea wychowania seksualnego na ziemiach polskich w latach 1900-1918	29
2.1. Podstawowe prądy myślowe kształtujące koncepcje pedagogiczne w kwestii wychowania seksualnego	30
2.1.1. Pozytywistyczny socjobiologizm Spencera	32
2.1.2. Koncepcje neomaltuzjańskie i eugeniczne	37
2.1.3. Socjalistyczna utopia	42
2.1.4. Nurt chrześcijański – polemika z „nową moralnością”	45
2.2. Początki polskich badań empirycznych dotyczących zachowań seksualnych młodzieży	55
2.3. Podstawowe zagadnienia sporne w oparciu o przekazy prasy pedagogicznej	61
2.4. Polscy prekursorzy i ich koncepcje wychowania seksualnego	67
Stanisław Kurkiewicz (1867-1921)	67
Izabela Moszczeńska (1864-1941)	74
Zdzisław Julian Kowalski	79
Emma Pieczyńska (Reichenbach) (1854-1927)	81
Augustyn Czarnowski (1861-1935)	86
Adam Ferdynand Karwowski (1873-1933)	90
Mateusz Jeż (1862-1949)	97
Karol Szczeklik (1864-1908)	99
2.5. Praktyka pedagogiczna – działania podejmowane w zakresie wychowania seksualnego	103

2.5.1. Uświadamianie małych dzieci	104
2.5.2. Wychowanie seksualne młodzieży	109
2.5.3. Edukacja dorosłych	118
3. Koncepcje wychowania seksualnego w Polsce okresu międzywojennego (1918-1939)	127
3.1. Polski system szkolny wobec problemów wychowania seksualnego w latach 1918-1939	127
3.1.1. Odradzanie się szkoły polskiej	128
3.1.2. Kwestie wychowania seksualnego w nauczaniu szkolnym niepodległej Polski	130
3.1.2.1. Podstawa prawna uświadamiania seksualnego w szkole	130
3.1.2.2. Podręczniki szkolne wobec zagadnień seksualnych	138
3.1.2.3. Zachowania seksualne uczniów na terenie szkoły	144
3.2. Główne nurty ideologiczne wobec kwestii wychowania seksualnego	147
3.2.1. Wychowanie seksualne w ujęciu eugeników polskich	148
3.2.2. „Nowy człowiek” – idee wychowania seksualnego w ujęciu realnego socjalizmu	167
3.2.3. Wychowanie seksualne w myśli katolickiej	175
3.3. Oryginalne koncepcje wychowania seksualnego polskich autorów okresu międzywojennego	193
Józef Kretz (Mirski) (1882-1943)	194
Maria Konar	200
Paweł Klinger	202
Maria Malenowska-Rewera i Franciszek Głębowicz	207
Albert Dryjski (1889-1956)	209
T. Bilikiewicz (1901-1980)	215
3.4. Problematyka wychowania seksualnego w piśmiennictwie polskim okresu międzywojennego	219
3.4.1. Książki na temat ludzkiej seksualności czytane przez młodzież	219
3.4.1.1. Książki dla uczniów i młodzieży dorosłej	220
3.4.1.2. Książki dla narzeczonych	228
3.4.1.3. „Książka zakazana”	234
3.4.2. Literatura pedagogiczna i edukacja dorosłych	239
3.4.3. Prasa pedagogiczna	247
3.4.3.1. „Wychowanie Fizyczne”	248
3.4.3.2. „Ruch Pedagogiczny”	250

3.4.3.3. „Życie Szkolne”	253
3.4.3.4. „Rodzina i Dziecko”	254
3.4.4. „Rozmaitości prasowe”	255
4. Podsumowanie i wnioski końcowe	261
4.1. Polskie koncepcje wychowania seksualnego	261
4.1.1. Początek dyskusji z okresu zaborów	263
4.1.1.1. Przyczyny podejmowania uświadamiania seksualnego	265
4.1.1.2. Czas rozpoczynania rozmów z dzieckiem	266
4.1.1.3. Rola rodziców i szkoły w uświadamianiu dzieci	267
4.1.2. Okres międzywojenny	269
4.1.2.1. Podstawy prawne wychowania seksualnego	269
4.1.2.2. Zaostrzenie się sporu ideologicznego	271
4.2. Znaczenie przeprowadzonych badań dla współczesnych rozwiązań edukacyjnych	272
Bibliografia	277
Załącznik 1	293
Załącznik 2	295
Indeks osób	317
Summary	321
Spis tabel	325
Spis wykresów	325
Spis ilustracji	325